

עולם האלכה

מכון סמיכה
ניש
ככל אחד
נורם
החכה

גיליון י"ז | שבת קודש פ' תרומה | א' אדר תשפ"ה

עולם הפרשה

Rabbi Eliyahu Rapoport Bais Menachem Chabad Center, Chicago

עולם השיקלים

ראש ישיבתנו הרב מנחם מענדל פּרעמקאט רב ומו"ץ בניו הייבן

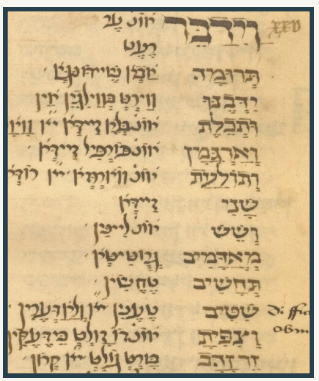
וערת אילם מאדמים וערת תהשים ועצי שטים (תרומה כה, ה).

פרש"י: ועורות תחשים - מין חיה, ולא היה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם: ססגונא, ששש ומתפאר בגוונים שלו.

Tachash hides served two distinct functions in the Mishkan; they constituted the uppermost overlay of the Mishkan itself[1] (Teruma 26, 14) and were the used for the coverings that protected the keilim of the Mishkan's during transportation (Bamidbar 4, 6; 8; 10; 12; 14).

The tachash appears only once more in Tanach; in the nevuah of Yechezkel describing Hashem's care for Klal Yisrael during the period of yetzias Mitzrayim. In that context he says וְאַלְבֶּשֶׁךָ רִקְמָה וְאַנְעֹלְךָ תַּחֲשׁ "I clothed you with embroidery and gave you shoes of tachash" (Yechezkel 16, 10).

What Was the Tachash?
Piecing all this together, the Ibn Ezra deduces that (a) the tachash's purpose was to protect the Mishkan and its furniture from rain damage (long commentary to Teruma 26, 14. Commentary to Bamidbar 4, 6), and (b) it was a thick leather, worthy to be made into a durable shoe (short commentary to Teruma 25, 5). The context in Yechezkel also suggests that it was an exceptionally beautiful leather (Bechor Shor Teruma 25, 5).

רובליק 9 (מרמאה ה-14) 'טייטש' מתרגם את תחש כ-טחשיך טירוא בגרמנית Badger

Identifying species in Torah is often challenging and in the case of tachash there are multiple opinions in Chaza"l and in subsequent generations of Torah commentary.

Is Tachash Kosher?
The Bavli (Shabbos 28a) establishes the overlay of the Mishkan was fashioned from the hide of a kosher species and cites the opinion of R. Nechemya that it was a kosher species that resembled the colorful appearance of a squirrel[2] and later clarifies that it is now extinct[3].

However, the Yerushalmi (Shabbos 2, 3. An almost identical passage can be found in Koheles Raba 1, 9) records the opinions of (the same) R. Nechemya and R. Yehuda that the tachash hides were of a non-kosher species, identified as גלקטינון and טיינון respectively. What do these two words mean?

Musaf Ha'aruch[4] and Jastrow both say that גלקטינון is a combination of two Greek words; גלא and גליא (γαλέη[5]) refers to a type of weasel. קסינון either means imported (Musaf Ha'aruch) or more specifically, imported by the Axenoi people, namely people who live around the Pontus Axenus, the Black Sea (Jastrow). טיינון is a violet or blueish colored material (Aruch & איירינון) & Jastrow [6].

Accordingly, R. Nechemya holds that ועורות תחשים is a type of imported weasel fur, and R. Yehuda holds that it was the blueish hide of an animal.

Tachash; A Rediscovered Extinct Species?
Both the Bavli (Shabbos 28b) and the Yerushalmi (ibid.) preserve a mesorah that the tachash was a unique creature that existed only temporarily to fulfill its designated purpose for the Mishkan, and subsequently it became extinct. At face value this seem

continues on Page 3

בהגדרת קריאת פרשת שקלים

פתחה

מדי שנה בשנה, בשבת שלפני ראש חודש אדר, קוראים את פרשת שקלים בציבור. וקריאה זו קשורה למצוות שקלים השייכת לתקופה זו בשנה. וקריאת הפרשה היא תקנת חכמים קדמונית, אף מזמן שביית המקדש היה קיים כדאיתא במסכת מגילה (כט, ב), שבזמן שהיו השלוחים הולכים לירושלים עם השקלים, היו קוראים פרשת שקלים: "כיון דבנינו בעי אקרובי מתרומה חדשה, קדמינו וקרינו באחד באדר כי היכי דליתו שקלים למקדש כו' כיון דאמר מר בחמשה עשר בו שולחנות יושבים במדינה, משום שולחנות קדמינו וקרינו."

ולא עוד אלא גם בזמן בית ראשון נהגו לקרות הפרשה, כדמצינו בירושלמי מגילה (פ"ג ה"ד): "צפה הקב"ה שהמון ראשע עתיד לשקול כספו על ישראל, אמר מוטב שיקודם כספו של בני לכספו של אותו ראשע לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים[1]."

ומדברי המדרש (הובא בתורה שלימה פרשת חוקת) יש ללמוד שכבר מימי משה נתקן לישראל קריאת פרשת שקלים, וזה הלשון שם: "וידעי דרכי למשה וגו' אמר לו הקב"ה למשה יהיו קוראין לפני פרשה בזמנה, בראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין פרשת שקלים, לידע שהן ראויים להביא קרבן מתרומה חדשה."

מן התורה או מדבריהם

כאמור, קריאת פרשת שקלים, מקורה קדום מאד כבר מימות משה רבינו, אך איננה דאורייתא רק תקנת חכמים. וכן כתבו רוב הראשונים, ועל פיהם פסק השו"ע (סימן תרפה סעיף ז) שכתב: "י"א שפרשת זכר ופרשת פרה אדומה חייבים לקראתם מדאורייתא. לפיכך בני הישובים שאין להם מניין צריכים לבא במקום שיש מנין."

משמע דוקא אלו השתים י"א שהם דאורייתא, אבל פרשת שקלים פשיטא לכו"ע דלאו דאורייתא היא.

אמנם האליה רבה (בסימן תרפה ס"ק כא) דייק מלשון הרשב"א (בחיידושו לברכות יג, א) דקריאת פרשת שקלים היא מן התורה. וכן כתב החיד"א בפתח עינים שראה כת"י מתוס' ישנים על מסכת ברכות (שם) שפרשת שקלים היא מן התורה. והוא חזר על דבריו בספרו מחזיק ברכה (סימן קמו) שהביא כן בשם תוס' רבינו יהודה [והוא נמצא בספר תוס' רבינו יהודה שירילאון הנדפס מחדש. בברכות (שם)] שכתב להדיה שקריאת פרשת שקלים הוא מן התורה.

ולבד זה, ראה בשו"ת גינת ורדים (או"ח כלא א סוף סימן לו) שכתב דמרגלא בפומייהו דרבנן דקריאת ד' פרשיות של שקלים, זכור, פרה, והחודש הם מן התורה.

גם בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רפ"ח) מדייק מדברי הוד כבוד זקנו הדברי חיים (שו"ת חלק ב או"ח סימן יד) כמה שכלל יחד כל הד' פרשיות, שדבריו עולים ביותר עם דברי האליה רבה הנ"ל. ובסוף דבריו שם הוא מצינו מקור בתורה לקריאת הפרשה, כמה שנאמר "והיו לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשותיכם", וזכרון יש לפרשו שהוא ההזכרה בפה (כעין שדרשו במלת "זכור" גבי שבת וזכירת עמלק), והוא המצוה לקרוא פרשת שקלים. וזה לשונו: "מ"ש א"ז ארבע פרשיות, הנה בפרשת זכור להרבה פוסקים היו מן התורה. גם פרשת פרה לכמה דיעות היו מן התורה... ובחי' הרשב"א בברכות שם כתב כגון פרשת זכור ופרשת פרה וכיוצא בהם עכ"ל, וכתב בא"ר בס"י תרפ"ה ס"ק כ"א דהיינו גם על פרשת שקלים והחודש עיין שם. ובפתח עינים להחיד"א שם שראה כת"י תוס' ישנים על מס' ברכות דיכול להיות שהיא מהתורה כגון פרשת שקלים ופרשת זכור ופרשת פרה וכיוצא בהם עכ"ל, ובמחזיק ברכה בסיומו קמו' בשם תוס' רבינו יהודה עיין שם, והוא בתוס' רבינו יהודה שירילאון הנדפס מחדש... ובפרשת שקלים י"ל ממה שנאמר בסוף הפרשה (שמות ל' ט"ז) והיה לבני ישראל לזכרון וגו', ועד"ש במגילה י"ח ע"א זכור בפה, שמזה כתבו הפוסקים לפרשת זכור מן התורה עיין שם ודו"ק. ועכ"פ למ"ש האליה רבה דכולהו ד' פרשיות מן התורה, אתי שפיר שהביא מזה א"ז, משא"כ בקריאת כל הפרשיות בשבתות דהוי דרבנן."

ועוד חידש שם הגאון מקלויזענברג ששונה חיוב קריאת התורה של הד' פרשיות מקריאת התורה של שאר ימות השנה. בדרך כלל, חיובו של הציבור בקריאת התורה הוא השמיעה בלבד כדמשמע מדברי המגן אברהם (סימן ב ס"ק ו). אבל בד' פרשיות, החיוב הוא הקריאה בעצמה, ע"ש.

ויש שהביאו סמך לזה ממה דאיתא בתנחומא (כי תשא סימן ג): "משה למד תורה לישראל והדריכו למצות נתת להם סודי תורה ופרשיות וקוראים בהם בכל שבת ובכל חדש וחדש ובכל מועד והם מזכירים אותו בכל פרשה ופרשה, ובפרשת שקלים אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקדוש ברוך הוא חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף

את ראשון כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשו, מנין ממה שקראו בענין וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא את ראש, שא את ראש לא נאמר אלא כי תשא."

משמע שהקב"ה צוה למשה שבכל שנה יהיו ישראל קורין פרשת שקלים. ומזה סיוע לומר שגם פרשת שקלים הוא מן התורה, דהיינו שמשם קיבלו מסיני.

אך אינו מוכרח לומר שזה צווי, אלא אפשר שהקב"ה רק מודיע למשה שעתידין ישראל לתקן קריאת פרשת שקלים. וכעין מה שכתב הרמב"ן (בריש פרשת בהעלותך) שאמר הקב"ה למשה שיודיע את אהרן שעתידים בניו הכהנים להעשות על ידו נס תונכה, ויקבע הדלקת הנרות לדורות.

טעם הקריאה בזמן המקדש

והנה בטעם קריאת פרשת שקלים, נחלקו בו הראשונים. בתוס' הרא"ש (מגילה כט, ב) מפרש שבזמן המקדש היתה קריאת הפרשה מדין שואלין ודורשיים. והוא, להודיע לעם הלכות מצות מחצית השקל הממשמשת ובא, כדי שיקיימוה חתיקונה, ויהיו בקיאים בהלכותיה.

אבל הרשב"א והריטב"א (שם) דחו סברת התוס' הרא"ש, שא"כ גם בשבועות וסוכות יהיו קורין את קריאת מצוותיה קודם לחג. אלא ע"כ לא נאמר דין שואלין ודורשיין אלא בדבר שהלכותיה מרובות כחג הפסח. והכא מטרט הקריאה אינה אלא משום שולחנות להודיע להם שיהיו מוכנים להחליף המטבעות בשביל שוקלי השקל. וההכרזה נעשית ע"י קריאת התורה בבית שהוא זמן שכולם מתאספים יחד בבית הכנסת. וזה לשון הרשב"א (שם ל, א): "דאי טעמא דפרשת שקלים משום שאלת הלכות, א"כ אף בעצרת ובחג נקדים ונקרא פרשת מועדות בבית הכנסת, דמאי שנא. ועוד דבברייתא לא אמרו אלא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח, אבל לקרות בפרשיות התורה לא שמענו. ועוד, אפילו שאלת הלכות אינה מחויבת שיהיו דורשיין כן לרבים, שלא נאמרו הדברים אלא לשאול בבית הועד כלומר שמי ששואל אינו בכלל גולם ששואל שלא כענין".

וכן כתב רש"י על המשנה (כט, א ד"ה קורין), "להודיע שיביאו שקליהו באדר כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה", משמע שסיבת הקריאה היא רק להזכירם על המצוה הבאה, ולא להודיעם על הלכותיה.

וכן מבואר מדברי האבודרהם המובאים בסמוך, וכן כתב במהרי"ל (מנהגים הלכות טבת שבט אות ה), וזה לשונו: "כתב רש"י למה קורין פרשת שקלים סמוך ל"ח אדר, היינו כמו ששינוי באחד משמיעין על השקלים".

ודברי רש"י נמצאים בסידור רש"י (סימן שכה). וכן במחזור ויטרי (סימן רס). וכן כתב המאירי (שם ד"ה על המשנה הרביעית), וזה לשונו: "הוא שכבר ידעת שבאחד באדר משמיעין על השקלים כדי שייכינו כולם שקליהם וכו', ועכשיו הוא אומר שעושין לה השמעה אחרת והיא קריאת התורה". וכ"כ הרע"ב בפירושו המשנה (מגילה פ"ג מ"ד), "להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו בא' בניסן מתרומה חדשה".

וכיו"ב כתב הטורי אבן (מגילה כט, בא) שהקריאה אינה מדין זה משום ששלושים יום קודם החג, שזה נאמר שהרי זה רק גבי חג הבפסח שאני שהלכותיה מרובות, אלא טעם שהקריאה הוא משום השולחנות. וכן כתב סתם והרה"ג הגר"ח קניבסקי זצ"ל בספרו שקל הקודש (פרק א' מהלכות שקלים פרק א הלכה ט' ס"ק נט) וזה לשונו: "ותקנו חכמים לקרות בתורה בשבת שלפני ר"ח אדר פרשת שקלים כדי להזכיר להביא השקלים שתיקנו חכמים לקרות בתורה בשבת שלפני ר"ח אדר פרשת שקלים, כדי להזכיר להביא השקלים".

ובטעם למה מקדימים לקרות בר"ח אדר (הי לפניו) ולא תקנו הקריאה בזמן שמתחילים השולחנות לישב, יש לכפר ועפ"ז מובן שפיר הא שקוראים בשבת שלפני ראש חודש אדר, משום דתנו במסכת תענית (י, א) "חמשה עשרט"ו יום אחר החג כדי שייגיע אחרון שבישראל לנהר פרת". שהוא סוף גבול ארץ ישראל אלמא מסוף גבול ארץ ישראל (נהר פרת) עד ירושלים הויי מהלך ט"ו יום, ואהרי הא דתנו (שקלים פ"א מ"ג) "בט"ו בו שולחנות יושבים במדינה, פ"י הרע"ב וזה לשונו, " במדינה, בירושלים. והיו מחליפין מחצית השקל לאנשים שמביאים כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם יוצאים למחצית השקל, עכ"ל: ומכיון שהמשום הכי משום שולחנות יושבים בירושלים בט"ו באדר, ע"כ צריכים להקדים ט"ו יום מקמיה הכי בכל גבול ישראל להזכירם קורין פרשת שקלים ט"ו יום קודם לו, כדי שייגיע האחרון שבהם לירושלים ביום ישיבת השולחנות לירושלים.

עד הנה ביארנו ענין קריאת פרשת שקלים שבזמן המקדש. ע"פ הג"ל מובן מה שהיו קוראים פרשת שקלים במקדש אך מה שקוראים אף בזמן הזה זמן זה אכתי צריך טעם"ב, הלא מצוות השקלים עצמה אינה נוהגת, ומפני מה קוראים אותה בתורה למה התיקנו חז"ל קריאת השקלים.

והנה וכתב האבודרהם (ד' פרשיות) דהטעם דשאנו קוראים פרשת השקלים בזה"ו אף שכבר דלא שייך בזמן הזה הטעם להשמיע על השקלים, קוראים את הפרשה. הוא זכר למה שהיו קוראים אותה בזמן שבית המקדש היה קייםשאז היו קורין בתורה. וזה לשונו: "וטעם ארבע פרשיות אלו, השלוש מהם זכר לזמן שבית המקדש קיים, והם פרשת שקלים ופרשת פרה אדומה ופרשת החודש".

ולפירוש זה, שיטתו קריאת שקלים בזמן הזה הוא כדרך כמה מצוות שתיקנו חכמים זכר למקדש, כמו ספירת העומר בזמן הזהה"ו, [לדעת רוב הראשונים שהוא דרבנן] היא מדרבנן, שנתקנה זכר להמצוה ספירת העומר שבזמן המקדש[2]. "וטעם ארבע פרשיות אלו, השלוש מהם זכר לזמן שבית המקדש קיים, והם פרשת שקלים ופרשת פרה אדומה ופרשת החודש".

אבל הלבוש (סימן תרפה סוף סעיף א) ביאר בענין אחר, שכתב בטעם הקריאה פרשת שקלים בזמן הזה, שהוא שיהא חשוב כאילו קיימו בפועל את מצוות מחצית השקל על דרך על ידי קריאת הפרשה דכתיב, "ונשלמה פרים שפתינו", וכן כתב המשנה ברורה (סק"ב), וזה לשונו: "ואנו משלמין פרים שפתינו בקריאת הפרשה של כי תשא דכתיב בהענין השקלים".

וכדברי הלבוש, כן נמצאנו בסידור רש"י (סימן שכ"ה) שכתב: "זכר לשקלים קורין פרשת שקלים לשבת הסמוך לראש חודש אדר מלפניו, ואע"פ שבתלו שקלים ופרה אדומה וקרנן, הרי נאמר קחה לי עגלה משולשת וגו', אמר ליה הקב"ה לאברהם, כבר תקנתי להם לישראל סדר קרבנות, כל זמן שקורין בהן מעלה אני עליהן כאלו מקריבין קרבן לפני, ומוחל אני עוונותיהם".

איזה פרשה קוראים

הנה ע"פ סברא הנ"לדברי רש"י נראה ליישב קושיות הפני יהושע על מה דאיתא במסכת מגילה שם שנחלקו רב ושמואל בגמרא (מגילה כט, ב) איזו פרשה קוראים. והכי איתא בגמרא: מה היא פרשת שקלים. מאי פרשת שקלים, רב אמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי. ושמואל אמר כי תשא".

ותמה הקשה הפני יהושע (שם ד"ה מאי פרשת שקלים) דהאיך שייך פלוגתאה בדבר כזה, הלואי כאמור קריאת פרשת שקלים היו נוהגים בכל שנה ושנה מימות עולם (כמו שהבאנו למעלה)כבר נהגו בזמן המקדש, והיאך תפול המחלוקת בא"כ איך שייך פלוגתא רב ושמואל על דבר המפורסם וידוע לכל. וזה לשונו שנעשה מדי שנה בשנה: "ולכאורה יש לתמוה טובא דמאי פלוגתא שייך בכה"ג בדבר הידוע ומפורסם מימות אנשי כנסת הגדולה או מימות עזרא[3], דבכה"ג מקשה השי"ם במסכת ברכות גבי הבדלה ושאר ענינים נתיזו עזרא היכי תיקן. א"כ מאי פלוגתא דרב ושמואל שייך הכא, דנחזי מקמי הכי היכי הוה עבדי בכל פרשת שקלים. ומעיקרא נמי מאי מקשה סתמא דתלמודא מאי פרשת שקלים, כיון דדבר ידוע ומפורסם הוא". עכ"ל.

והפני יהושע תירץ דודאי לא נחלקו שבאמת פלוגתא רב ושמואל

אינו על הקריאה שבכל שנה ושנה שקוראים בפרשת שבזו קולא עלמא מודע ולית פליג שהוא מכי תשא. כי פליגי, רק שנחלקו מה הדין כשחל ראש חודש בשבת, דשמואל סבר הקריאה אינה משנתנה, שאין לחלק ולעולם קוראים מכי ותשא, לאיך רב סבר שאז יש לקראות קוראים בפרשת צו את בני ישראל. ועל זה מצוי שתפול בה המחלוקת כיון שאינו הוה תמיד, וכנה"ל אינו קשה כל כך, שיהיה פלוגתתא בזה וכמצינו (פסחים סו, א) גביאצל ערב הקרבן קרבן פסח כשחל להיות ערב פסח בשבת שלא ידעו מה לעשות עד שבת ואמר להם שפסח דוחא את השבת. וזה לשונו: "הנהלע"ד בזה דודאי רב גופא מודה דבסתם פרשת שקלים של כל שנה קורין בכי תשא, דכתיב לשון שקלים. אלא דעיקר פלוגתא דרב ושמואל היינו בראש חודש אדר שחל להיות בשבת, דהך מלתא לא שכיחא כולי האי, ובהא סבר רב דשייך יותר לקרות את קרבני לחמי דהוי מלתא דשוויא לתרווייהו שיש בה מענין ראש חודש שהרי קורין אותה בכל ראש חודש ואית בה נמי בענין שקלים, כד' טבי בסמוך. ושמואל סבר דאפ"ה קורין בכי תשא כמו בשאר פרשת שקלים שהן קודם ראש חודש. כן נראה לי נכון". עכ"ל.

אך דברי הפני יהושע שכתב שרק בשנה שחל ראש חודש בשבת נחלקו רב ושמואל. דשמואל סבר שקוראים בכי תשא, ורב סבר שקוראים מי צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני, קשים מהמשך דברי הגמרא, שהגמרא שם מקשה על שמואל: "בשלמא למאן דאמר צו את בני ישראל, משום דכתיבי קרבנות התם, כדריב טבי. אלא למאן דאמר כי תשא, קרבנות מי כתיבי, שקלים לאדנים כתיבי".

משמע דלרב ניחא, . ואילו לפי דברי הפני יהושע לרב נמי קשיא, דאיהו מודה שברוב השנים קוראים בפרשת כי תשא, וצ"ע. א"ז זה קושיא רק על שמואל אלא קשה נמי על רב, שהרי הוא ג"כ סבר שבסתם פרשת שקלים שקוראים בשבת שלפני ראש חודש קוראים בכי תשא.

קריאה חדשה בזמן הזה

אמנם, ונראה לומר על "פי סברת הלבוש הנ"ל נראה ליישב תמימת הפני יהושע בפשיטות, דמחלוקת רב ושמואל קאי רק לאחר זמן החורבו, כי אז מה שכתב הלבוש (בסימן תרפה), ודבריו הובאו ע"י המשנה ברורה (שם ס"ק ב) שבזמן הזה לאחר החורבו הנשתנה הגדר של קריאת פרשת שקלים. שבזמן הבית היו קוראים כדי להשמיע את העם ולזרזם בקיום המצוה, אבל בזמן הבית היתה מטרת הקריאה להשמיע על השקלים, ובזמן הזה יסוד גדר הקריאה הוא לקיים מצות נתינת מחצית השקל על ידי קריאת הפרשה מדין ונשלמה פרים שפתינו, ועל ידי קריאת פרשת שקלים נחשב כאילו נתן מחצית השקל.

ולכן, אע"פ שבזמן הבית שקריאת פרשת שקלים היתה כדי להשמיע על השקלים היו קוראים קראו בפרשת כי תשא, סובר רב, משא"כ שלאחר החורבו צריך לקרוא פרשת את קרבני לחמי שהוא עיקר יסוד הבאת השקלים דהיינו הבאת הקרבנות, ועי"ז מתקיים שפיר ונשלמה פרים שפתינו.שהקריאה היא כדי לקיים ונשלמה פרים שפתינו, סבר רב שקוראים כרב טבי.

ואתי שפיר לפי"ז מאי דפריך וזהו שהקשו בגמרא על שמואל, שסבר שאנו קוראים מפרשת כי תשא "קרבנות מי כתיבי, שקלים לאדנים כתיבי", דהיינו, בשלמא בזמן הבית שפיר קוראים בכי תשא שעל ידי זה יזכרו העם ויזדרזו על מצוות שקלים. אבל היאך יחשב איך נחשב על ידי קריאת כי תשא קיום של ונשלמה פרים שפתינו, והלא לא הוזכר שם מאמהידי בענין הקרבנות.

נפקא מינא בין הטעמים

היצא מהנ"ל, שני טעמים נאמרו לקריאת פרשת שקלים בזמן הזה, א' זכר לקריאה שנהגו בזמן מקדש, ב' ונשלמה פרים שפתינו לקיים מצוות שקלים.

ויש להציע נפק"מ לדינא בין הטעמים, דלטעם הא' שהוא זכר לזמן המקדש, גדר קריאה זו ככל שאר קריאת התורה היא, שאין חובת קריאה על כל יחיד אלא חיוב כללי על הציבור, ובני הציבור יוצאים בשמיעה מהקורא, כי כך. וכך היתה גדר קריאת שקלים גם בזמן הבית.

אבל לטעם הב' שהוא מדין ונשלמה פרים שפתינו, נמצא שהקריאה עצמה מפורטת מעין מצוות הבאת שקלים ממש. וכיון שכן, ראוי שתהא הקריאה מוטלת על כל יחיד ויחיד כדרך שכל יחיד חייב בתבאת שקלו. ולפי זה, צריך שהבעל קורא ימוציא את הרבים ידי חובתם בקריאה מדין שומע כעונה, כמי שקראו הם בעצמם, ו כי לא די בשמיעה לבדה[4].

אם יש לה תשלומים

ונראה עוד נפק"מ בין הטעמים, מה שנתחבטו הפוסקים בדין ת-

The Halachos of Ribbis: Fundamentals

Conditional Ribbis

Third-party Ribbis

As a rule, the Torah only prohibits *ribbis* if it is given directly from the borrower to the lender. However, it is permitted for a third party to pay the lender to grant or extend a loan (Bava Metzia 69b). There are several limitations to this rule, which are as follows:

- The borrower may not pay the third party to perform this act, and may not promise to reimburse him.
- The borrower may not explicitly tell the lender that the third party will pay extra on his behalf.
- Some Poskim prohibit the borrower from originally soliciting the third party to give money to the lender [even though the borrower will not be reimbursing him], but others permit doing so and one may be lenient.
- The third party may not promise to pay the lender an ongoing fee for as long as the loan is extended, as this would make the third party as well a borrower with interest.

Similarly, a borrower may pay a third party to facilitate an interest-free loan from a lender. However, this may not be arranged with the lender beforehand, and if it is, it would be considered *ribbis d'oraysa*. This is prohibited even if the principal and interest will go to a third party or charity. For example, one may not lend \$100 with the stipulation that the borrower will repay him \$100 and give \$10 to *tzedakah*. Even if one says that the entire \$110 should go to *tzedakah*, this is still considered *ribbis d'oraysa* (Y.D. 160:13-14).

ס שפתינו (ראה למעלה), ואנפ"כ פסק שאין לה תשלומין.

ולפי מה שביארנו למעלה [בדברי הלבוש], אפשר לבאר דעת המשנ"ב, דלמאי דפסקינו כשמואל דס"ל שאף בזמן הזה קוראים בפרשת כי תשא וראים שלא רצו חכמים לשנות גדרי הקריאה בזמן הזה אע"פ שנתנה טעם הקריאה. לפיכך, הדינים נשארים כמו שהיו בימיהם, ואין לה תשלומין.

מי ומי הקוראים

מצינו נפק"מ נוספת בין שני טעמים הנזכרים בענין פחות מן עשרים. כי הנה הגר"ש מוילנא (בנין שלמה סימן נד) כתב לחדש שלפי הסוברים שטעם הקריאה בזמן הזה הוא משום ונשלמה פרים שפתינו, צריך שיהא הבעל קורא בן עשרים שהוא בר חיובא למצוות שקלים, שהרי לשיטת רש"י במסכת מנחות (מו, ב ד"ה שאינו), הרוקח (סימן רלג), החינוך (מצוה קה), ורע"ב (שקלים פרק א משנה ג) אין חיוב שקלים אלא לבן עשרים שנה ומעלה, וכן פסק הרמ"א (בסימן תרצד סעיף א). ומי שהוא פחות מכן עשרים לא מיקרי בר חיובא הוא מילתא ואינו יכול להוציא את הרבים ידי חובתו[6]. [מיהו יש לפלפל עוד בזה, דיתכן שדין ונשלמה פרים אף למי שאינו מחויב בשקלים. ובעזה"י נכתובידינו על זה בקרוב, בענין חיוב נשים בחפילת המוסף.] אבל לפי הטעם שהוא זכר למקדש, אין סיבה לטעם הצריך בן עשרים בקריאתה, כי אינה שהקריאה היא רק אלא להשמיע את העם, וכל בר חיובא חייל.

Ribbis in The Form of a Penalty

It is forbidden to impose a penalty for the late payment of a loan because this is a form of haramas ribbis, a deceitful circumvention of the prohibition of ribbis. The reason it is not considered actual ribbis is because it is not payment for the right to retain the lender's money for an extended time. Rather, one does not owe any interest until the loan's due date, and then owes the entire interest amount when the due date passes, but still has not received thereby the right to delay payment. If the penalty for the late payment of a loan is recurring, for example, if for each month that passes the borrower must pay an additional fee, this would be considered actual ribbis and not merely a haramah (Y.D. 177:14-16).

Rema (Ibid) permits a penalty for delayed payment if it is made in the course of a sale. For example, one may sell goods on credit [in a situation where tarsha does not apply, such as if there is an established market price for the item], and stipulate that if the buyer does not pay on time, a penalty will be applied. Alternatively, a buyer may pay for merchandise at a set price [in a situation where pesika does not apply, such as if the seller has the merchandise in stock], and stipulate that if it is not delivered on time, the seller will have to provide additional merchandise, or a discount on the price. Moreover, the buyer may even stipulate that if the seller defaults, the purchase money must be returned plus an additional amount, provided that the seller has the ability to deliver the goods as originally intended (Chavos Da'as ibid).

However, a sale may not be structured in a way that by paying the penalty, the defaulting party is granted extra time to deliver, as this is the equivalent of buying extra time, which is ribbis. Additionally, any penalty may

only be a one-time payment, not recurring (Shulchan Aruch HaRav Ribbis 48). If there are recurring payment dates, a separate penalty may be applied to each one. For example, service fees that are due every month may each carry a one-time penalty for non-payment.

Buy-Back Options

It is forbidden to sell a property or object with the stipulation that the seller may repossess the property or object at a later date if he returns the purchase money. A stipulation that allows the sale to be retracted turns the sale into a loan of the purchase money from the buyer/lender to the seller/borrower, and the interim usage of the object is considered ribbis given to the buyer/lender (Bava Metzia 65b). The same would apply even if the stipulation that the seller may repossess was not expressed specifically, if the common custom is to allow such a repossession. If such a sale was made, any usage of the property or object by the buyer is considered ribbis d'oraysa. The reverse is true as well: if the sale was made on credit, the seller may not withhold the object and use it until the money is paid, because the item already belongs to the buyer, and using it is ribbis being paid to the seller in exchange for the delayed payment (Y.D. 174:1).

Some Poskim allow this practice if the sale is structured as a complete and final sale with a stipulation that the buyer must sell the object back to the seller at a later time. Other Poskim reject this position; however, some suggest that if there is a set time limit for the seller to demand the right to buy it back, after which time he loses this right, it would be permissible (Pischei Teshuvah Y.D. 174:1). [Seemingly, it would also be forbidden to sell an item with a return policy that allows the buyer to use the item and return it at will for a full refund.]

שיק (או"ח סימן שלה), וטענו שכן מוכרח מסברא דהא כל טעם הקריאה הוא כדי שיביאו את השקלים מר"ח אדם ועד ראש חודש ניסן, וא"כ איך ניתן להאמר שהוגבל זמן הקריאה לאותה שבת בלבד ולא לאחריה, והרי זמן הבאת השקלים נמשך עוד חודש ימים. ולכן כתב דפשיטא שיכולים להשלים הקריאה בשבת הבאה.

וכן כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד או"ח סימן סח), וזה לשונו: "כי טעם הקריאה להשמיע על השקלים, וקיבוץ השקלים היה עד חודש ניסן".

ובהגהות עקבי סופר על שו"ת התעוררות תשובה (אות ב) ביאר את דברי זקנו ע"פ שיטת הסוברים שקריאת פרשת שקלים הוא בגדר ונשלמה פרים שפתינו. וזה לשונו: "ולפי זה הקריאה באה לזכרון מצות נתינת מחצית השקל [וכאילו הביאו השקלים ממש], ואם כן שפיר יכולים להשלים הקריאה גם לאחר שבת זו".

ונראה תלות מחלוקת האחרונים הנ"ל בשני הטעמים בקריאה בזמן הזה, דלטעמו של האבודרהם שהוא משום זכר לזמן המקדש, אין תשלומין לפרשת שקלים דהא מסתברא דבזמן המקדש לא היה תשלומין שהרי חז"ל תיקנו זמן מיוחד לקריאתה. אבל לטעם ונשלמה פרים שפתינו, נראה שיש תשלומין במשך כל זמן הבאת השקלים כאשר העמידו האחרונים הנ"ל (מהר"ם ש"ק), התעוררות תשובה) בטוב טעם.

אלא דלפי"ז יש מקום עיון, כי המשנ"ב נקט כהצד דונשלמה פרי-

שולומין בפרשת שקלים. כי הנה הגרע"ק בהגהותיו על השו"ע (או"ח תרפה) הביא מה שכתב בשו"ת גינת ורדים (כלל א סימן לה-לו), שאם שכחו לקרות פרשת שקלים, אין לה תשלומים בשבת הבאה, דעבר זמנה. וזה לשונו (גינת ורדים סימן לו): "דכיון שעבר עיצומו של יום שתקנו לקרות בו פרשת שקלים, אין לנו לחדש מדעתנו לקרותה בשבת הבאה, דעבר יומו בטל קרבנו".

וגם החיד"א נקט כן בשו"ת יוסף אומץ (סימן כז), והוסיף שאפילו נזכרו בו ביום בשעת המנחה, כבר עבר זמנו. וזה לשונו: "עיר קטנה ששכחו לקרות פרשת שקלים לפני ר"ח אדר, ולא נזכרו אלא בעת מנחה[5]. ויש מי שרצה לומר שבמנחה עולה אחד יקרא פרשת שקלים עשרה פסוקים מפרשת שבוע הבא. ויש שסבר שיקראו פרשת שבוע הבא. ויש שסבר שיקראו פרשת שקלים ביום שני שהוא לפני ראש חודש. ואיכא מאן דאמר שיינחה לשבוע הבא ויוציאו ב' ספרי תורה, ובאחד יקראו פרשת השבוע ובשני פרשת שקלים כו' דלא תקון כי האי גוונא במנחה או ביום שני שקוראים שני ספרים, ועבר זמנו מקרי".

וכן פסקו למעשה השערי אפרים (שער ח סימן צה), והמשנה ברורה (שם ס"ק ב) שכתב, "אם אירע שלא קראו הפרשה מענינו של יום, אין לה תשלומין לשבת הבאה".

לאידך, המהר"י שבאבו (דברי הובאו בגינת ורדים שם) והמרכבת המשנה (בשו"ת לב שלמה סימן יב) נקטו שיש תשלומין לפרשת שקלים אם שגגו או נאנסו ולא קראוה בזמנה. וכן העלה המהר"ם

-s difficult as the tachash features as a material for making shoes in Yechezkel's prophecy (cited above). However, according to the Pesikta Rabsi (33) the 'shoes'[7] in Yechezkel's prophecy should not be understood literally; rather, they constitute a metaphorical allusion to the tachash covering of the Mishkan itself. Alternatively, Rav Saadia Gaon renders tachash as דארש in Arabic, which (Ibn Janach & Reb Avraham ben Harambam both say) means tanned leather[8], rather than a specific animal species[9], and thus the pasuk in Yechezkel does not present any challenge[10].

Rashi (Teruma 25, 5) however clearly identifies the tachash of the Mishkan as a multicolored species. How does he deal with the shoes referenced in Yechezkel?

The commentaries offer various solutions:

1) Mizrahi argues that there are two distinct tachashes. The one referred to by Yechezkel is a multi-colored non-kosher species which is still extant. The other was kosher and is the extinct species mentioned by Rashi.

2) Gur Arye (and Maharsha) explain that 'temporary' doesn't mean that it was literally only there for use in the Mishkan, but rather that it was in existence only during that era but was used for mundane items too. This explains their appearance in Yechezkel; a prophesy referring to the Jews in the days of Moshe.

3) Divrei Dovid (the Turei Zahav's commentary to Rashi) suggests that the tachash of Yechezkel means

The Prevost's Squirrel
The Malabar Squirrel

leather in general, whereas the tachash of the Mishkan was a specific species which is now extinct.

Somewhat surprisingly, none of these commentaries note that in fact Rashi in Yechezkel gives a precise Old French definition to tachash, טיישון, or badger[11]. Badgers are certainly still extant and so a synthesis between Rashi in Chumash and Rashi in Yechezkel, would necessitate an approach similar to that of Mizra-

chi (though it should be noted that a multi-colored badger species does not readily correspond to any known variety)

However, given that the medieval Jewish translation traditions of France (לעז) and Ashkenaz (טייטש) translate tachash of the Mishkan as 'badger' too, it seems more likely that Rashi in Chumash and Rashi in Yechezkel represent two different traditions that need not be synthesized with each other.

Celebrating Details

Every aspect of the Mishkan teaches us something valuable in our avodas Hashem.

The intrinsic aspects of Torah, Mitzvos and serving Hashem are represented by the Mishkan and its various components. The coverings represent the so-called 'extras'. The customs and traditions that are designed to protect, enhance and create an atmosphere for our relationship with Hashem to thrive. It goes without saying that the intrinsic aspects of Torah and Mitzvos are vital. But sometimes we may lose focus when it comes to the 'extras'.

Rashi describes the tachash as an animal that celebrates and takes pride in its colorful design. Rashi is teaching us that the pride and beauty of the Mishkan, and by extension our personal Mishkan, is created when we cherish and celebrate the 'extras'; the atmosphere, the customs and traditions that make Yiddishkeit vibrant.

[1] According to R. Nechemya it was made of a mix of a tachash and goat hide (Shabbos 28a. Rashi (Teruma 26, 14) records this as the opinion of R. Yehuda).

[2] The term the Gemara uses is תלא אילן which Rashi simply says is a non-Kosher species. I have followed Jastrow who translates it as squirrel and who understands תלא אילן to literally mean 'hanging on a tree'. Though common squirrels are not colorful, colorful squirrels do exist - see images below. The Aruch on the other hand assumes that תלא אילן is a Greek word and describes it as a small, cat-like, colorful creature that was used in hunting rabbits. I have not managed to find any definitive identification of the Aruch's identification, (see אברהם הרופא, שליט גבורים (לר' אברהם הרופא, who reports unsuccessfully researching the Aruch's definitions and challenges the claim that תלא אילן is a Greek word).

[3] ענין זה שהתחש הי' רק לשעתו ושהי' מעשה ניסים הובא בסתם 'להמשך הסוגיא שם ומפורש בתחומא בדעת ר נחמי

[4] The Aruch is a widely regarded glossary of difficult words in Gemara & Midrashim by the 11th century Italian sage R. Nossone ben Yehchiel. In 1655, Binyamin Musaphia printed a supplement titled 'Musaf Ha'aruch' adding definitions for many Greek and Latin words found in Chazal. Contemporary editions of the Aruch have merged the two works into one Alphabetically sorted work. Musaf Ha'aruch's additions are often prefaced with "אמר" "א"ב" (בנימין) or the like.

[5] <https://en.wiktionary.org/wiki/%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%AD%CE%B7>

[6] גם בתרגום השבעים פי' עורות תחשים - עורות תכלת [7]

[7] The root נעל doesn't strictly mean a shoe but can also mean a glove (Bechor Shor Shemos 3, 5. Targum Rus 4, 8). If ל' indeed is

a generic term for a leather item designed to cover or protect another the Pesikta's reading of the pasuk in Yechezkel as referring to the embroidery and the leather coverings of the Mishkan may be much closer to the peshat than it would initially appear to be.

[8] Influenced by Rav Qafih, many have quoted Resag as saying 'black leather', however this does not appear to be correct, see Rabbi Maimon's notes Reb Avraham ben Harambam.

[9] We referenced earlier the Ibn Ezra's deduction that the tachash overlay was made of a thick durable material which he surmises was ox leather, (commonly used for shoes, cow leather is commonly used for softer things such as upholstery). As he often does, Ibn Ezra is presumably following Resag's approach that tachash is a description of the material, not the species.

[10] "וכן משמע קצת ממימד דר' אבון בירושלמי שם 'קרח הי' שמה [11]

<https://en.wiktionary.org/wiki/taisson>

ובשבת הבא בשחרית יקראו ב' פרשיות להשלים הפרשה שבטלו, שזמן קריאת התורה לשחרית לחוד, ועוד הניף ידו שנית בחלק ב (סימן טז).

אך לא כאן דעת הנודע ביהודה שכתב בדגול מרבבה (שם ס"ק ב) ששפיר יכולים להשלים פרשת השבוע במנחה, שכל יום השבת זמן קריאה הוא. וכן פסקו המשנה ברורה (בסימן קלה ס"ק ה) והערך השולחן (שם סעיף ו). ויתר על כן, הובא בשם המורה"א אסאד שקרא בפרשת השבוע ביום שני. ויש לעיין האם שייך כאן סברת הנודע ביהודה, או דלמא שחלוק מפטיר מפרשת השבוע. וראה בשו"ת שבט הלוי (חלק ד סימן עא אות א) מה שמצדד בזה.

וראה עוד מה שכתב השערי אפרים (שער ז סימן לט, ובפתחי שערים), שהביא פלוגת הנודע ביהודה והחיד"א, ופסק שכל זמן שלא התחילו להתפלל מנחה באשרי ובה לציון אפשר עוד לקרות בפרשת השקלים.

[6] עיי"ש בבנין שלמה שאם קודם ר"ח ניסן יהא בן עשרים, אף שעכשיו הוא עדיין בן י"ט כבר מקרי בר חיובא, דהא כה"ג היה חייב גם בזמן המקדש בניתנת מחצית השקל.

ת שקלים היא תקנה קדומה מאנשי כנסת הגדולה או מתקנת עזרא. ראה מה שכתבנו למעלה על זה.

[4] ואולי לפי"ז שייך גם חומרת חת"ס (הובא בארחות חיים [לוינגר] (סימן קמ על סעיף א) שברכת התורה של פרשת זכור חשובה בכרכת המצוות, ויש להקלל והעולה לכוון להוציא את הרבים בהברכה כשאר ברכות המצוות. וז"ל, "וכן נהג אדמו" ז"ל הח"ס שאמר קודם הברכה שייכיו כ"א לצאת בברכתו זו." ובעזרי" ידון על דבריו במקום אחר.

ויש להעיר מסתימת הפוסקים בסימן רפב (סעיף ד) שקטן הידוע למי מברכין יכול לעלות למפטיר של הד' פרשיות, שעכשיו הש"ץ קורא ומוציא הצבור ידי חובתם. וראה בהגהות רעק"א שם שמביא מתשובות פרח שושן (להמר"י זיין כלל א סימן ח) שקטן לא יקרא את הד' פרשיות משום דבעינן מחוייב בדבר. ואת"ל שברכת התורה היא כברכת המצוות, לכאורה לא סגי במה שהבעל קורא הוא בר חיובא, דבעינן גם שהמברך יוציא את הרבים בברכתו.

[5] ולכאורה החיד"א כאן הלך לשיטתו בשו"ת חיים שאל (חלק א סימן עה, אות ה) שאם לא קרא פרשת השבועה בשחרית, אין להשלימו במנחה, אלא יקרו ג' עולים לפרשה הבא כשאר ישראל,

[1] אך אינו מוכרח, די"ל להעיקר קאי רק על הנתינה ולא על הקריאה. וכמעשה הקב"ה כן תקנו חז"ל את סדרי הקריאה, שקודם קריאת מעשה המן יקדימו בקריאת השקלים, וכמו שכתב הבתרומת הדשן (סימן הצד) "להקדים שקלי הקודש לשקלי המון". אך עיקר הדבר הוא לענין מצות נתינת שקלים. וזהו מה שנוהגים לתת שקלים קודם פורים כדי להקדים לשקלי המון. וכ"ה באליה רבה (תרפו סק"ג) מספר אמרכל, שיש מקומות שנוהגין לגבות מעות פורים מר"ח, ולכל הפחות מקדימין קודם קריאת המגילה, כדי להקדים שקלים לשקלי המון. וראה עוד דברי הגר"ח פלאג"י בספר מונע לכל חי (פרק לא) שגזירת המון לא בטלה לגמרי, ולכן מרבים בצדקה בחודש אדר, וכתב עוד: "וכבר אמרו, שיש קבלה, כי כדי שיעור עשרת אלפים כבר כסף אשר אמר המון לשקול על גזי המלך וכו', שיעור זה נותנים כל ישראל בכללות לצדקה לעניים בכל שנה ושנה ליום פורים."

[2] ויש יש לדייק מלשון החינוך (מצוה קה), וז"ל: "ועכשיו בעונותינו, שאין לנו מקדש ולא שקלים, נהגו כל ישראל לזכר הדבר לקרות בבית הכנסת בכל שנה ושנה פרשה זו של כי תשא עד ולקחת את כסף הכפרים בשבת שהוא לפני ראש חדש אדר לעולם", עכ"ל.

[3] אגב אורחא שמעינן דנקט הפני יהושע בפשיטות שקריאת פרש-